

УДК: [347.73:346.9:343.2:336.76] (477)

Таволжанський Олексій Володимирович –

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри кримінально-правової політики
Національного університету ім. Ярослава Мудрого

Oleksii V. Tavolzhansky –

candidate of juridical sciences, associate professor,
associate professor of the Department of Criminal Law Policy,
Yaroslav Mudryi National Law University
(77 Pushkinska Street, Kharkiv, 61024, Ukraine)

Пехота Єгор Віталійович –

студент
факультету слідчої та детективної діяльності
Національного університету ім. Ярослава Мудрого

Egor V. Pekhota –

student of
faculty of Investigative and Detective Activities
Yaroslav Mudryi National Law University
(77 Pushkinska Street, Kharkiv, 61024, Ukraine)

Регулювання правових відносин у сфері криптовалюти: сучасний виклик до національного законодавства

У статті розглядається проблема невизначеності в українському законодавстві поняття криптовалюти, а також інші витікаючи з цього негативні наслідки, такі як неспроможність ефективного оподаткування та обліку віртуальних валют; неможливість кваліфікації кримінальних правопорушень пов'язаних з ними та загалом здійснення кримінально-правового регулювання у цій сфері.

Для вироблення оптимальних шляхів вирішення наявних в кримінальному праві викликів та проблем пов'язаних з криптовалютою, автори досліджують й аналізують праці інших науковців, чинне національне законодавство, політику ЄС та держав партнерів у цьому напрямку, реєстраційні процеси у компаніях пов'язаних з криптовалютою і т. д.

В результаті дослідження чинного законодавства приходять до висновку, що для ефективного регулювання правових відносин пов'язаних з віртуальними валютами, необхідно внести наступні зміни: до статті 177 ЦК, де закріпити поняття “криптовалюта”; до ГК, в якому вказати, що “майнінг”, є об'єктом підприємницької діяльності; до ПК, де чітко зазначити умови оподаткування віртуальної валюти та пов'язаних з нею операцій.

На рівні кримінального права необхідною, на думку авторів, є кваліфікація злочинів пов'язаних з криптовалютою, як злочинів проти власності. В статті наведенні аргументи, що підтверджують можливість цього кроку. Крім того, для його реалізації, автори вбачають необхідним редагування примітки до статті 185 КК України, в якій слід закріпити віртуальні валюти, як предмет власності; а також розділу XVI Кримінального Кодексу України “Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку” в якому також закріпити поняття віртуальних валют та визначити відповідну міру покарань за злочини пов'язані з ними.

Автори також вважають необхідним відстежувати віртуальні активи та запровадити державний контроль за ними, задля ефективної реалізації функцій кримінального права. Реалізувати цей крок пропонують шляхом співпраці з криптовалютними біржами (Binance, Whitebit, Kraken, Coinbase Exchange), обов'язковим декларуванням активів, відстеженням криптовалюти за цифровим кодом і т.

д. Для розуміння суспільних поглядів з цього приводу було проведено соціологічне опитування серед студентів юристів під час воєнного стану.

На думку авторів, запропоновані у статті шляхи сприятимуть ефективному регулюванню правових відносин у цій сфері, а також допоможуть подолати наявні виклики до кримінального законодавства.

Ключові слова: криптовалюта, віртуальні активи, майнінг, кримінальне право, Binance.

O.V. Tavalzhansky, E.V. Pekhota Regulation of Legal Relations in the Field of Cryptocurrency: a Modern Challenge to National Legislation

The article considers the problem of the indeterminacy of the concept of cryptocurrency in Ukrainian legislation, as well as other resulting negative consequences, such as failure of effective taxation and accounting of virtual currencies; the impossibility of qualifying criminal offenses related to them and, in general, the implementation of criminal law regulation in this area.

In order to develop optimal ways of solving the challenges and problems related to cryptocurrency in criminal law, the authors research and analyse the works of other scientists, current national legislation, the policy of the EU and partner states in this direction, registration processes in companies related to cryptocurrency, etc.

As a result of the study of the current legislation, they come to the conclusion that for the effective regulation of legal relations related to virtual currencies, it is necessary to make the following changes: to the Article 177 of the Civil Code, where the concept of "cryptocurrency" is fixed; to the Economic Code, in which it is necessary to specify that "mining" is an object of entrepreneurial activity; to the Tax Code, where it is necessary to clearly state the conditions of taxation of virtual currency and related transactions.

At the level of criminal law, it is necessary, according to the authors, to qualify crimes related to cryptocurrency as crimes against property. The article provides arguments confirming the possibility of this step. In addition, for its implementation, the authors consider it necessary to edit the note to the Article 185 of the Criminal Code of Ukraine, in which virtual currencies should be established as a property item; as well as the Chapter XVI of the Criminal Code of Ukraine "Criminal Offenses in the Use of Electronic Computing Machines (Computers), Systems and Computer Networks and Telecommunication Networks" in which it is also necessary to establish the concept of virtual currencies and determine the appropriate degree of punishment for crimes related to them.

The authors also consider it necessary to track virtual assets and introduce state control over them, for the effective implementation of the functions of criminal law. It is proposed to implement this step through cooperation with cryptocurrency exchanges (Binance, Whitebit, Kraken, Coinbase Exchange), mandatory declaration of assets, tracking of cryptocurrency by digital code, etc. To understand public views on this matter, a sociological survey was conducted among law students during martial law.

According to the authors, the ways proposed in the article will contribute to the effective regulation of legal relations in this area, as well as help to overcome existing challenges to criminal legislation.

Keywords: cryptocurrency, virtual assets, mining, criminal law, Binance.

Постановка проблеми. За минуле десятиліття світовий ринок побачив новий специфічний вид цифрових активів під назвою криптовалюта. Цей вид набув наймовірної популярності в Україні, про що свідчать дані світової сервісної ІТ-компанії Triple-A, за якими близько 12,7% (5,6 млн. осіб) українського населення мають криптовалюту [1, с. 173].

Наразі, в українському законодавстві відсутні будь-які нормативно-правові акти, які б чітко регламентували правові відносини у сфері криптовалюти та загалом окреслювали поняття

“віртуальна валюта”, “цифрові активи” та ін. Відсутність чіткого формулювання вищезгаданих термінів, правова невизначеність в українському законодавстві, особливо у Цивільному та Господарському Кодексах, викликають низку негативних наслідків, зокрема, викликів та питань на шляху здійснення кримінально-правового регулювання цієї сфери, наприклад: чи може віртуальна валюта виступати предметом у злочинах проти власності; або чи може бути процес видобування криптовалюти “майнінг” об’єктивною стороною злочинів?

Окрім цього для сучасного суспільства притаманні і такі проблеми, як: непрогнозовані правові наслідки діяльності з криптовалютами; невизначеність питання оподаткування та обліку операцій з криптовалютами; невизначеність необхідності ліцензування майнінгу та ін.

Дослідження цього питання є необхідним, задля подальшої ефективної регуляції правових відносин у сфері криптовалюти; можливості застосування у цій сфері норм кримінального права; проведення його аналізу і рефлексії, з метою відповіді на вищенаведені питання та виклики сучасності; а також сприянню іншим позитивним наслідкам, як для правового, так і економічного сектору держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З розвитком та актуалізацією цього питання виникла необхідність його глибинного вивчення та дослідження, як на світовому, так і на державному рівні. Серед закордонних дослідників можемо виділити К. Кемпбелла, Р. Селджіна, Ф. Шнейдера, Е. Готса та інших, праці яких наголошують на актуальності цього питання. Дослідження вітчизняних науковців, мають більш вагомий характер. Наприклад, В. Скрипник, який досліджував питання віртуальної валюти на рівні цивільного права, запропонував внести зміни до ЦК України, в яких надати чітке визначення поняття “криптовалюта”, а також зафіксувати її, як окремий об’єкт суспільних прав [2]. Також, важливими є дослідження Соломії Леськів, в якому окреслюються аспекти визначення криптовалюти вже на рівні кримінального права, з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду, та Перепилиці Марії, яка розглянула віртуальну валюту, як об’єкт фінансового моніторингу, важливість цього дослідження визначається тим, що реалізація наведених у висновку рекомендацій буде сприяти ефективному застосуванню охоронної та превентивної функції кримінального права [3]. Вагому джерельну базу становили також дослідження Козія В. В.

Невирішені раніше проблеми. Перераховані вище дослідження є вагомими, але стосуються переважно тільки визначення правого статусу криптовалюти, без урахування кримінально-правових аспектів, а також є більш теоретичними ніж практичними. Крім того, праці закордонних вчених окреслюють лише

актуальність та проблематику цього питання, але не надають певних практичних рекомендацій, шляхів до його вирішення, а також не можуть урахувати певні особливості українського законодавства та політики у цьому напрямку.

Мета дослідження. Метою та завданнями дослідження є формування чіткого теоретичного базису, що передбачає окреслення важливості надання дефініцію поняттю “криптовалюта”; визначення наявних в українському законодавстві прогалин та недосконалостей, що стають на заваді регулюванню правових відносин у сфері віртуальних валют; визначення статусу криптовалюти в кримінально-правовій парадигмі; аналіз вітчизняного, зарубіжного, міжнародного законодавства; дослідження методів відстеження віртуальної валюти через блокчейн, реєстраційні процеси та ін., з метою зміцнення державно-правового контролю; та вироблення оптимальних шляхів до вирішення наявних кримінально-правових викликів, проблем у сфері криптовалюти.

Для досягнення мети була використана низка наукових методів дослідження, серед яких аналіз, синтез, порівняння, моделювання та проведення соціологічного опитування серед студентів юристів під час воєнного стану.

Викладення основного матеріалу. Першочерговим кроком до здійснення кримінально-правової регуляції злочинів пов’язаних з криптовалютою є визначення чіткого дефініцію і статусу цього поняття у інших галузях права. Особливо важливим є надання статусу власності криптовалюти у Цивільному, Господарському та Податковому Кодексах, що сприятиме реалізації та застосуванню норм кримінального права до відповідних злочинів проти, або пов’язаних з віртуальними валютами, як об’єктами власності.

Незважаючи на відсутність, наразі, у цих галузях права чіткого визначення вищенаведених понять, бачимо певні спроби їх впровадження в національне законодавство. Про це свідчать, наприклад, прийняття 08 вересня 2021 року Закону України «Про віртуальні активи» та його підписання Президентом України 17 лютого 2022 року [4], а також указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію кібербезпеки України"», який ввів у дію закріплене у назві

рішення РНБО, в якому для досягнення ефективної протидії злочинності передбачається визнання правового статусу криптовалют [5].

На жаль, Закон України «Про віртуальні активи» наразі не набрав чинності саме через невідповідність та недосконалість Податкового Кодексу, проєкт зміни якого, а саме Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з віртуальними активами в Україні», закріпив би такі поняття як «майнінг», «криптовалюта», «токен активи», блокчейну у формі «розподіленого реєстру записів у цифровій формі», а також закріплював би класифікацію віртуальних активів за їх функціональним призначенням. Таким чином, закріплювалися б такі види віртуальних активів: забезпечені цифрові активи, що мають за основу грошові кошти, майно (майнові права) та надають можливість вимагати такі активи (NFT-токени, stablecoin, токенизовані цінні папери); незабезпечені активи, які не мають за собою майнового або немайнового права та фактично є самостійними (Bitcoin); фінансові активи, що забезпечуються грошима, або цінними паперами [6, с. 170]. Загалом, такий поділ сприяв би більш чіткій, ґрунтовній класифікації кримінальних правопорушень пов'язаних з цим питанням. Звісно залишається відкритим питання конвертації криптовалют, її видобуток у великих об'ємах як об'єкт підприємницької діяльності і т. д., але це є темою окремого дослідження про наявність існуючих колізій в українському законодавстві.

Погоджуючись з думкою В. Скрипника, вважаємо, що саме понятійна невизначеність є однією з головних проблем регулювання правових відносин пов'язаних з віртуальними валютами, зокрема у сфері кримінального права. Підтримуємо його пропозицію, щодо внесення змін до ст. 177 Цивільного кодексу України, що визначає об'єкти цивільних прав, виклавши її в такій редакції: «Об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, у тому числі безготівкові кошти, криптовалюта, бездокументарні цінні папери, майнові права, а також результати робіт і надання послуг, охоронювані результати інтелектуальної, творчої діяльності та прирівняні до них засоби індивідуалізації (інтелектуальна власність), інформація та інші матеріальні і нематеріальні блага», а також щодо надання дефініцію поняття

криптовалюта в окремій статті ЦК [2, с. 42], пропонуючи також надати визначення цього поняття у Господарському Кодексі, де зазначити про видобування у великих обсягах криптовалюти (майнінг) як об'єкт підприємницької діяльності, та у Податковому Кодексі, де чітко окреслити умови оподаткування діяльності пов'язаної з обігом віртуальної валюти, наприклад торгівля на біржі, або майнінг. Таке детальне визначення криптовалюти в усіх галузях права є необхідним, задля ефективного застосування охоронної та превентивної функції кримінального права.

Звісно наділення криптовалюти державно-правовим захистом та фіксація цього поняття у цивільному та господарському праві може викликати певні політичні та економічні невдоволення, але комплексне регулювання діяльності, пов'язаної з обігом криптовалют, є викликом сучасності і має бути повною мірою реалізовано на рівні всіх галузей права. Це стане кроком вперед до західного економічного простору, розвитку цифрової та платіжної інфраструктури, залучення інвесторів і т. д.

В контексті збільшення на українському ринку праці кількості програмістів, арбітражників та інших пов'язаних з віртуальними активами професій, важливим є також закріплення їх прав і обов'язків на законодавчому рівні, задля ефективного регулювання правових відносин у цій сфері, уникнення казусів та можливості реалізації їх професійної діяльності. Цей аспект є надзвичайно важливим через те, що більшість програмістів, бажають професійно реалізовуватися та бути законослухняними водночас, але не мають такої можливості через відсутність у чинному українському законодавстві необхідних норм.

На підтвердження цієї тези можемо навести результати проведеного соціологічного опитування, яке надає нам уявлення про суспільний настрій та ставлення та ставлення студентів до цього питання. Таким чином, за результатами опитування, на питання «Чи вважаєте Ви необхідним на законодавчому рівні закріпити поняття "криптовалюта", "віртуальна валюта", для ефективного правового регулювання відносин, пов'язаних з віртуальними активами (обмін, майнінг, трафік і т.д.)?», зі 100 респондентів – 94,8% підтримують

дану ініціативу, і лише 5,3% ні. Важливо також зазначити, що популярність криптовалюти поширюється також і на студентів юристів, бо майже половина респондентів мало досвід користування віртуальними активами.

Також 92,8% позитивних відповідей на питання “На Вашу думку, чи повинна наставати кримінальна відповідальність за злочини пов’язані з різними махінаціями у сфері криптовалюти (злочинний майнінг, незаконне заволодіння віртуальними активами тощо)?” натякають на важливість розв’язання таких питань, як: визначення статусу криптовалют в кримінально-правовій парадигмі, як відбувається захист з боку кримінального права, які санкції та покарання передбачені за різні види злочинів пов’язаних із віртуальними валютами і т. д.

Популяризація криптовалюти в українському суспільстві в симбіозі з окресленими прогалинами законодавства створюють ризики утворення суспільно небезпечних махінацій пов’язаних з використанням криптовалюти. Ці правопорушення мають бути криміналізовані, наприклад шляхом внесення до наступних норм КК України: ст. № 209 «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»; ст. № 258-5 «Фінансування тероризму»; ст. № 212 «Ухилення від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів)»; ст. № 366-2 «Декларування недостовірної інформації», змін, які б передбачали закріплення поняття криптовалюти.

Особливої уваги заслуговує ст. № 361-1 «Створення з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут», фактично вона може передбачати махінації пов’язанні з розповсюдженням популярних програм, відеоігор, які мають в собі заражений файл, який в свою чергу, запускає завантаження прихованого від користувача запуску програми в операційній системі для використання обчислювальних можливостей процесора комп’ютера для виконання алгоритмічних обчислень з метою так званого «майнінгу» (створення) криптовалюти [7, с. 416].

Вищезазначені правові норми, лише частково регулюють кримінальні правопорушення, предметом яких є

криптовалюта. Окрім цих правопорушень, для сучасного суспільства, в якому віртуальні валюти вже стоять поряд з іншими фінансовими активами, в законодавстві необхідно закріпити ті норми, що будуть кваліфікувати злочини проти криптовалюти, як злочини проти власності.

Реалізація цього важливого кроку, цілком можлива, через наявність у віртуальних валют усіх ознак предметів власності (що також є підставою до редагування ЦК, ГК, ПК): *економічна* вартість криптовалюти підтверджується існуванням курсу до офіційної валюти та тим, що вона може виступати засобом оплати товарів і послуг (маємо багато прикладів придбання майна за криптовалюту); *юридична* ознака визначається анонімністю гаманців та облікових записів, пов’язаних з віртуальною валютою (Bitcoin та ін.); *фізична* ознака полягає у специфічній формі криптовалюти – цифровому коді.

Таким чином, віртуальні валюти мають всі ознаки кримінальних правопорушень проти власності: фізичні – можливість торгівлі, бартеру та вимірювання їх у певній одиниці; соціально-економічні – існування курсу та певної вартості; юридичні – приватність володіння обліковими записами та гаманцями.

Погоджуючись з думкою О. В. Кришевич та І. О. Рошиною, вважаємо, що на рівні кримінального законодавства необхідно закріпити предмет правопорушення – віртуальну валюту. А також редагувати примітку до 185 ст. КК України, таким чином: «5. У статтях 185, 190, 191 під чужим майном розуміється майно, яке має певну вартість і є чужим для винної особи (рухомі й нерухомі речі, грошові кошти, цінні метали, цінні папери, криптовалюти тощо), а також право на майно та дії майнового характеру», що було запропоновано у статті вищезгаданих науковців [6, с. 172].

Окрім цього, для вирішення проблеми статусу криптовалюти в кримінальному праві, погоджуємося з думкою Пантелєєвої Н. М. та інших співавторів статті “Актуальні аспекти трансформації економічних відносин: криптовалюти та їх правове регулювання”, щодо редагування розділу XVI Кримінального Кодексу України “Кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп’ютерів), систем та комп’ютерних мереж і мереж електрозв’язку” з

метою закріплення поняття “віртуальні валюти” та відповідної міри покарань за злочини, махінації пов’язанні з ними [7, с. 417].

Також важливим кроком до вирішення наявних в українському законодавстві проблем, може стати врахування досвіду Європейського Союзу та іноземних країн, які на рівні цивільного, господарського, податкового та кримінального права.

Наприклад, задля вирішення проблеми невизначеності поняття “криптовалюта”, яка значно гальмує реалізацію функцій кримінального права, можемо взяти до уваги законодавство ЄС. 19 квітня Європейський Парламент і 14 травня 2018 року Рада ЄС затвердили зміни до Директиви 2015/849/ЄС «Про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей та фінансування тероризму», які торкнулися ринку криптовалюти та офіційно, на законодавчому рівні, закріпили поняття «віртуальні валюти» (*це цифрове представлення вартості, яке не випущене або гарантоване центральним банком або державним органом, не обов'язково прив'язане до законодавчо встановленої валюти та не має юридичного статусу валюти чи грошей, але приймається фізичними або юридичними особами як засіб обміну, і яке може передаватися, зберігатися та торгуватися в електронному вигляді*); також було закріплено, що ряд провайдерів сервісів на ринку криптовалют є суб'єктами первинного фінансового моніторингу (так само як банки, платіжні організації та інші), що в свою чергу сприяє відстеженню віртуальних активів та застосуванню превентивної функції кримінального законодавства [8, с. 35].

Також для українського законодавства і політики у сфері криптовалюти, корисним може стати досвід Італії. У 2017 році, італійське законодавство у Декреті № 321, з метою запобігання відмивання незаконних доходів та фінансування тероризму, зобов'язало провайдерів, що здійснюють обмін віртуальних валют, реєструватися у спеціальному розділі, що веде орган контролю агентів і посередників. Окрім цього, у 2019 році була оновлена Національна Оцінка Ризиків (НОР), робота якої фактично зобов'язала фінансові та нефінансові установи вести свої внутрішні оцінки ризиків, в свою чергу це дозволяє зробити висновок, що ці

організації збирають інформацію про провайдерів, власників, обіг криптовалюти (особисті дані, ідентифікаційні дані, дані про операції з віртуальними валютами). Загалом італійська політика у цьому секторі є відкритою для громадян та сприяє ефективному впровадженню криптовалюти в економіку країни, не порушуючи чинне італійське законодавство. Взагалі відстеження й ліцензування віртуальних валют є розповсюдженим явищем у європейських країнах, наприклад Норвегії та Швеції [9, с. 60-61].

Інструмент відстеження та контролю над криптовалютою дійсно допомагає запобігати низку кримінальних правопорушень у цій сфері, тому вбачаємо необхідним дослідити засоби його впровадження в Україні та сформулювати ставлення суспільства до цього процесу.

За результатами соціологічного дослідження можемо зробити висновок, що наразі в умові воєнного стану, українське студентство має досить спірне ставлення до цього процесу. Так на питання “Чи повинна держава контролювати обіг та інші операції з криптовалютою, для уникнення злочинів, передбачених наступними статтями УК України: ст. № 209 "Легалізація (відмивання) доходів, здобутих злочинним шляхом"; ст. № 258-5 "Фінансування тероризму"; ст. № 212 «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)»; ст. №366-2 «Декларування недостовірної інформації», ст. № 361-1 «Створення з метою протиправного використання, розповсюдження чи збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження чи збут»?”, маємо 84,5% позитивних відповідей і 15,5% негативних. А на питання “Якщо для закріплення криптовалюти як об'єкта власності та його захисту з боку кримінального законодавства буде вставлено державний контроль за всіма операціями в цьому секторі (наприклад, відстеження активів за допомогою технології блокчейну, використання особистої інформації передбаченої реєстраційними процесами на відповідних інтернет-ресурсах, обов'язкове) декларування віртуальних активів та інших методів), як Ви на це відреагуєте?”, лише 58,8% позитивних відповідей, 26,8% - нейтральних та 14,4% негативних, що свідчить нам про

тимчасове несприйняття студентською спільнотою факту державного контролю над цією сферою.

Звісно, цей факт, може викликати певні суспільні невдоволення, особливо з боку правопорушників, але на шляху до збереження правопорядку, ефективного регулювання правових відносин у цій сфері та запобігання кримінальних правопорушень, вважаємо це необхідним кроком.

Компромісом у вирішенні цього питання може стати запровадження саме громадського контролю у цій сфері. По-перше, його метою є процвітання держави та уникнення потенційної шкоди для неї та її громадян. По-друге, так як деякі правопорушення пов'язані з криптовалютою мають досить вагомий і небезпечний характер, громадський контроль, як і у випадку з корупцією, буде на постійній основі залучений до процесу, щоб не допустити подальший кількісний розвиток таких правопорушень. Він буде інтегрувати суспільство на досягнення спільної мети, а також паралельно здійснювати охорону та превентивну функцію [10, с. 506–507]

Тепер до питання ефективного впровадження державного контролю за цією сферою, з метою можливості застосування функцій кримінального права.

По-перше, досить корисним інструментом в процесі відстеження криптовалюти можуть стати різні аналітичні компанії, як Chainalysis, Elliptic і TRM Labs, а також відділи розслідувань відомих у світі криптовалютних бірж, як наприклад Binance, Whitebit, Kraken, Coinbase Exchange і т. д. Про можливість співпраці та використання цих компаній в процесі розслідування кримінальних правопорушень свідчить той факт, що вони надавали інформацію про обсяги використання криптовалюти у логістичних воєнних потребах.

По-друге, в процесі розслідування важливим є пошук речових доказів, які у цьому випадку можуть бути представлені у вигляді: електронних даних, наявного у підозрюваного програмного забезпечення пов'язаного з торгівлею, чи зберігання криптовалюти, історія

транзакцій, дані з електронної пошти, чи облікових записів на інтернет-ресурсах, де може міститися інформація про логіни, паролі, ай-пі адресу підозрюваного і т. д. Важливо зауважити, що отримання цих речових доказів напряму залежить від роботи Кіберполіції, зокрема її співпраці з криптовалютними біржами та компаніями Crystal Blockchain, Chainalysis, Elliptic та ін., що дозволяють відстежувати транзакції з відправки криптовалюти.

Крім того, навіть на цьому рівні необхідно проводити зміни на законодавчому рівні, бо відповідно до положень Закону України «Про віртуальні активи» криптовалюта є нематеріальним благом, і за своєю правовою природою не підпадає під наведене у статті 98 КПК України визначення речового доказу [11, с. 65–66].

Висновок. З проведеного дослідження, можемо зробити загальний висновок, що сучасні виклики до кримінального права, пов'язанні з регулюванням правових відносин у сфері криптовалюти – викликанні недосконалістю інших галузей права, які наразі, не дають чіткого дефініцію поняттям “віртуальна валюта”, “електронні активи” та не закріплюють їх на законодавчому рівні. Розв'язання цієї проблеми можливе лише шляхом редагування усіх галузей українського законодавства, з урахуванням досвіду європейських країн.

Так, задля ефективного застосування норм кримінального права, вважаємо необхідним модернізувати процес розслідування кримінальних злочинів у сфері криптовалюти, шляхом обов'язкового декларування, ліцензування, реєстрація криптовалюти та провайдерів; застосування запропонованих сервісів для пошуку речових доказів (Chainalysis, Elliptic і TRM Labs); співпраця Кіберполіції з криптовалютними біржами та ICO компаніями; та загалом впровадження чіткого контролю з боку держави, або громадськості (за умови наявності у ГО необхідних компетенцій, а також довіри з боку держави).

Список використаних джерел:

1. Козій В. В. Актуальні аспекти розслідування кримінальних правопорушень щодо незаконного заволодіння криптовалютою: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Львів: ЛДУВС. 2022. С. 173–174.
2. Скрипник В. Місце криптовалюти в системі об'єктів цивільних прав. *Цивільне право і процес*. 2018. № 8. С. 38–43
3. Леськів С. Кримінально-правові аспекти визначення статусу криптовалюти в Україні: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 199–203.
4. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
5. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України»» від 26.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021?find=1&text=%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%82%D0%BE#w1_1.
6. Кришевич О. В., Рощина І. О. Криптовалюта, як предмет кримінального правопорушення проти власності: національне та міжнародне законодавства. Маріуполь: *Вісник МДУ*, Серія: Право. 2022. Вип. 23–24. С. 169–173.
7. Pantieliieva, N. M., Rogova, N. V., Braichenko, S. M., Dzholos, S. V., & Kolisnyk, A. S. Current aspects of transformation of economic relations: cryptocurrencies and their legal regulation. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2019. № 4(31). С. 410-418.
8. Регулювання ринку криптовалют: аналітичний документ. Київ: Офіс ефективного регулювання. 2018. С. 35.
9. Перепелиця М. О. Віртуальна валюта як об'єкт фінансового моніторингу: врахування досвіду іноземних країн при формуванні національного законодавства. *Право та інновації*. 2021. № 2 (34). С. 58–66.
10. Holovkin, B. M., Tavolzhanskyi O. V., Lysodyed O. V. Corruption as a cybersecurity threat in conditions of the new world's order. *Linguistics and Culture Review*. 2021. № 5 (S3). С. 506-507.
11. Козій В. В. Актуальні питання пошуку та арешту криптовалюти у кримінальному провадженні: матеріали IV Всеукраїнської науковопрактичної інтернет-конференції. Одеса: ОДУВС, 2023. С. 65–66.
12. Кримінальний кодекс України № 2341-III, 2001. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 25–26. Ст. 131 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

References:

1. Kozii V. V. Aktualni aspekty rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen shchodo nezakonnoho zavolodinnia kryptovaliutoiu: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. Lviv: LDUVS. 2022. S. 173–174.
2. Skrypnyk V. Mistse kryptovaliuty v systemi ob'iektiv tsyvilnykh prav. *Tsyvilne pravo i protses*. 2018. № 8. S. 38–43
3. Leskiv S. Kryminalno-pravovi aspekty vyznachennia statusu kryptovaliuty v Ukraini: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2019. № 9. S. 199–203.
4. Pro virtualni aktyvy: Zakon Ukrainy vid 17.02.2022. № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.
5. Ukaz Prezydenta Ukrainy “Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 14 travnia 2021 roku ‘Pro Stratehiiu kiberbezpeky Ukrainy’” vid 26.08.2021 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021?find=1&text=%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%BF%D1%82%D0%BE#w1_1.
6. Kryshevych O. V., Roshchyna I. O. Kryптоvaliuta, yak predmet kryminalnoho pravoporushennia proty vlasnosti: natsionalne ta mizhnarodne zakonodavstva. Mariupol: *Visnyk MDU*, Seria: Pravo. 2022. Vyp. 23–24. S. 169–173.

7. Pantielieieva, N. M., Rogova, N. V., Braichenko, S. M., Dzholos, S. V., & Kolisnyk, A. S. Current aspects of transformation of economic relations: cryptocurrencies and their legal regulation. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2019. № 4(31). S. 410-418.

8. Rehuliuvannia rynku kryptovaliut: analitychnyi dokument. Kyiv: Ofis efektyvnoho rehuliuvannia. 2018. S. 35.

9. Perepelytsia M. O. Virtualna valiuta yak ob'iekt finansovoho monitorynhu: vrakhuvannia dosvidu inozemnykh krain pry formuvanni natsionalnoho zakonodavstva. *Pravo ta innovatsii*. 2021. № 2 (34). S. 58–66.

10. Holovkin, B. M., Tavalzhanskyi O. V., Lysodyed O. V. Corruption as a cybersecurity threat in conditions of the new world's order. *Linguistics and Culture Review*. 2021. № 5 (S3). S. 506-507.

11. Kozii V. V. Aktualni pytannia poshuku ta areshtu kryptovaliuty u kryminalnomu provadzhenni: materialy IV Vseukrainskoi naukovopraktychnoi internet-konferentsii. Odesa: ODUVS, 2023. S. 65–66.

12. Kryminalnyi kodeks Ukrainy № 2341-III, 2001. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*. 25–26. St. 131 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.